

Muinsuskaitse ja restaureerimise ajaloost

Pühendatud Villem Raami 100. sünniaastapäevale

Käesolevasse „Kunstiteaduslike Uurimuste” erinumbris on koondatud artiklid muinsuskaitse ja restaureerimise ajaloost. Selle otseseks ajendiks on Eesti kunstiajaloo ja restaureerimise suurkuju Villem Raami (1910–1996) 100. sünniaastapäev.

Nii nagu kunstiteaduses on ka muinsuskaitstes ja restaureerimises tekkinud vajadus vaadata tagasi ja tegelda oma eriala ajalooga. Rohkem kui kirjutatud tekstidest (sest neid on lihtsalt väga vähe) on võimalik lähtuda empiirilistest allikatest – seda enam aga vajavad need lahtimõtestamist. Kes mida ning ennekõike miks ja kuidas on kaitsnud, säilitanud, väärtustanud, eksponeerinud, konserveerinud või restaureerinud, on suuresti veel vastamata küsimused. Samuti on uurimata meie kohaliku praktika laiem kontekst.

Käesolev erinumber püüab seda olukorda pisut parandada. Loomulikult on võimalik käsitleda ainult mõnda tahku sellest ajaloost ning ka siinsed artiklid ei pretendeeri ammendavale käsitlusele.

Keskaegseid seinamaalinguid Eestis on uuritud kunstiajaloolisest seisukohtast, nende säilivuse ja restaureerimise poolt on puudutatud väga põgusalt. Hilikka Hiiopi ja Anneli Randla artikkel annab põgusa ülevaate viimase saja aasta jooksul tehtust ning keskendub äärmiselt vastuolulisele restaureerimistöele Viktor Filatovi juhtimisel 1970. aastail, püüdes seda analüüsida nii oma aja kontekstis kui ka laiemas metodoloogilises ja teoreetilises võtmes.

Lilian Hansari Eesti väikelinnade plaanitüüpide analüüs keskajal ja Rootsi võimu all on esmakordne katse nii mahukat ja mitmetahulist materjali läbi töötada. Muinsuskaitse seisukohalt on just need kihistused väikelinnade arengus olnud enamiku muinsuskaitsealade moodustamise aluseks. See artikkel on omamoodi sissejuhatuseks järgmisele, Riin Alatalu nõukogudeaegsete kaitsetsoonide (hiljem muinsuskaitsealade) loomist puudutavale artiklile, milles on esile toodud kaitsetsoonide moodustamisel kas teadlikult või aimamisi aluseks võetud väärtused.

Mariann Raisma artikkel käsitleb lähiminevikku ja lahkab perestroikaegset paradigmamuutust muuseumides ja nende ümber ning püüab vastata küsimusele, miks laulva revolutsiooni käigus „eesliinil” olnud muuseumid selle rolli paari aastaga täielikult minetasid.

Erinumbri lõpetab Jukka Jokilehto spetsiaalselt selle väljaande jaoks kirjutatud artikkel autentsusest – mõistest, mis on muinsuskaitse üks alustalasid (näiteks on see üks kahest põhitingimusest, millele peab vastama UNESCO maailmapärandi nimistusse kuuluv mälestis), kuid mille sisu üle endiselt tuliselt vaieldakse.